

Kontroll av legitimation och anmälan vid bristande yrkesutövning

Arbetsterapeut och sjuksköterska

Dokumentansvarig på politisk nivå: Social välfärd

Dokumentansvarig på tjänstemannanivå: Medicinskt ansvariga

Innehåll

Inledning	4
Legitimation	4
Arbeta innan legitimation	4
Kontroll vid anställning av legitimerad personal	5
Legitimation.....	5
Tillsyns- och klagomålsärenden	5
Övriga kontroller	6
Legitimerad anställd som något annat	6
När legitimerad brister i sitt yrkesutövande	6
Anmälan	6
Utredning och beslut	6

Inledning

För vissa yrken krävs legitimation. Legitimationen ska vara en garanti för att personen har de kunskaper, färdigheter och egenskaper som krävs för yrket. Inom kommunal hälso- och sjukvård i Örebro kommun är det yrkena arbetsterapeut och sjuksköterska som kräver legitimation och för dessa är det Socialstyrelsen som beslutar om och utfärdar legitimation.

Vårdgivaren har ett ansvar att inom hälso- och sjukvården kontrollera att de som anställs för en tjänst som kräver yrkeslegitimation faktiskt har en giltig sådan utfärdad av Socialstyrelsen. Vårdgivaren ansvarar också för att anmäla till IVO om det finns skälig anledning att tro att en person som utövar ett yrke genom en yrkeslegitimation inom hälso- och sjukvården och som är verksam eller har varit verksam hos vårdgivaren, kan utgöra en fara för patientsäkerheten.

Legitimation

Legitimation innebär att det finns ett lagrum som beskriver vilka krav som ska vara uppfyllda för att en legitimation ska kunna utfärdas. Legitimationen är en garanti för att personen har de kunskaper, färdigheter och egenskaper som krävs för yrket.

Det är Socialstyrelsen som prövar och utfärdar legitimation för arbetsterapeuter och sjuksköterskor, oavsett om de är utbildade inom Sverige eller inom eller utanför EU eller ESS. Beroende på var personen utbildat sig så krävs olika saker för att få en legitimation utfärdad. Läs mer om detta på Socialstyrelsens hemsida.

Legitimerade yrkestitlar är skyddade vilket innebär att det är straffbart att använda sig av en yrkestitel eller en titel som kan förväxlas med en skyddad yrkestitel, utan att personen har motsvarande legitimation.

En legitimation och rätten att utöva ett yrke kan omprövas och vid behov begränsas eller helt återkallas. Det kan ske om den legitimerade varit grovt oskicklig vid utövningen av sitt yrke, har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som påverkat förtroendet eller på annat sätt har visat sig uppenbart olämplig att utöva yrket. Det är Inspektionen för vård och omsorg (IVO) tillsammans med Hälso- och sjukvårdsnämnden (HSAN) som utreder och beslutar i dessa ärenden.

Arbetsgivaren får endast anställa en person som arbetsterapeut eller sjuksköterska om personen har en legitimation utfärdad av Socialstyrelsen och som inte återkallats. Arbetsgivaren har därmed en skyldighet att kontrollera legitimation innan anställning.

Arbeta innan legitimation

Den som är under utbildning eller har en yrkesexamen men ännu inte fått legitimation kan arbeta i hälso- och sjukvården men får inte använda yrkestiteln eller utföra arbetsuppgifter som kräver legitimation enligt lagar och föreskrifter. Exempel på arbetsuppgifter som kräver legitimation är:

- bedömning av patientens problem/behov/risker/aktivitets- och funktionsförmåga
- besluta om åtgärd/behandling/ordination

- förskrivning av medicintekniska produkter
- utfärda intyg/utlåtande

En sjuksköterska eller arbetsterapeut under utbildning eller som väntar på sin legitimation får därmed **inte** anställas som sjuksköterska eller arbetsterapeut men kan anställas och arbeta med anpassade arbetsuppgifter inom hälso- och sjukvården som omvårdnadspersonal. Exempel på arbetsuppgifter som är tillåtna att utföra för en anställd utan legitimation är överläten hälso- och sjukvård som legitimerad beslutat om, så som en såromläggning eller ett träningsprogram. Det kan också vara praktiska arbetsuppgifter som att ta emot och packa upp sjukvårdsmaterial, hjälpmedel eller ta emot telefonsamtal.

Observera att det krävs motsvarande kompetens som den med gymnasial eller komvuxutbildning med inriktning mot vård och omsorg för att få anställa någon som undersköterska. Från 1 juli 2023 är undersköterska en skyddad yrkestitel som då kräver bevis från Socialstyrelsen för att få använda.

Kontroll vid anställning av legitimerad personal

Anställande chef ansvarar för att inför anställning av legitimerad personal:

- kontrollera legitimation via Socialstyrelsen
- kontrollera tillsynsärenden hos IVO

Chef ska alltid informera personen som är aktuell för en anställning om att dessa två kontroller kommer att genomföras.

Legitimation

För att få information om en persons legitimation kontaktar chef Socialstyrelsen via mail eller telefon.

hosp@socialstyrelsen.se
075-247 42 42

Ange personens namn och personnummer och att du vill kontrollera personens legitimation som antingen sjuksköterska eller arbetsterapeut.

Tillsyns- och klagomålsärenden

För att få information om en legitimerad personal finns registrerad i några ärenden hos IVO fyller chef i ett formulär på IVO's hemsida [Begäran om sökning av allmänna handlingar | IVO.se](#) IVO svarar oavsett om det finns något registrerat eller inte. Om det finns ärenden registrerade uppges dess diarienummer och du som chef tar då kontakt med den avdelning där ärendet hanterats för att få tillgång till handlingarna.

En anmälan till IVO kan vara aktuell av många olika anledningar och ska aldrig automatiskt innebära att personen inte anställs. Chef beslutar om anställning är lämplig utifrån en bedömning av händelsens allvarlighetsgrad och kvarstående risker. Personens egen reflektion av det inträffade ska tas med i bedömningen.

Övriga kontroller

Det kan finnas andra kontroller som är aktuella att genomföra för personal som anställs inom vård och omsorg och därmed även för legitimerad personal. Kontakta HR/personalavdelningen för mer information om vad som gäller just för den anställning som är aktuell.

Legitimerad anställd som något annat

Om en person är anställd som till exempel omvårdnadspersonal, chef eller administrativ personal men har en legitimation som sjuksköterska eller arbetsterapeut gäller följande för att den ska få utöva yrket för sin legitimation i en verksamhet.

- Obligatoriska kontroller av legitimation och tillsynsärenden som beskrivs ovan ska genomföras innan personen får utföra arbetsuppgifter som kräver legitimation.
- Det ska finnas en tydlighet vad gäller; när personen arbetar som det ena och när den tjänstgör som legitimerad.

(Chef ansvarar för att ta kontakt med HR/personalavdelningen för att säkerställa regler kring rekryteringsprocessen och ersättning).

När legitimerade brister i sitt yrkesutövande

Anmälan

Enligt 3 kap. 7 § patientsäkerhetslagen (SFS 2010:659) ska vårdgivaren anmäla till IVO om det finns skäl att befara att en person, som har legitimation för ett yrke inom hälso- och sjukvården och som är verksam eller har varit verksam hos vårdgivaren, kan utgöra en fara för patientsäkerheten. Lag (2012:957).

Chef ansvarar för att anmäla till IVO när det finns skäl att befara att en legitimerad yrkesutövare utgör en fara för patientsäkerheten. Anledningen till att legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inte bedöms kunna utföra sitt yrke tillfredsställande kan vara sjukdom, missbruk eller ett upprepat åsidosättande av bestämmelser som är av direkt betydelse för patientsäkerheten. Anmälningsplikten gäller även vikarier och tidigare anställd hälso- och sjukvårdspersonal.

Vårdgivaren ansvarar för att i möjligast mån uppmärksamma hälso- och sjukvårdspersonal som kan vara i behov av extra stöd och insatser som till exempel utbildning, vidareutbildning och rehabilitering innan problemet blivit så allvarligt att anmälan till IVO är nödvändigt. Rutiner för hur detta ska ske ska finnas hos varje vårdgivare.

Utredning och beslut

IVO har tillsyn över såväl verksamheter som personal i hälso- och sjukvården. När IVO får in en anmälan från en chef påbörjar de en utredning. En anmälan kan också komma in från enskilda personer och ibland påbörjas en utredning på IVO's egna initiativ baserade på uppgifter från försäkringskassa, polis, domstol och andra kanaler.

Verksamhetsansvarig och den hälso- och sjukvårdspersonal som står under tillsyn, är skyldig att på IVO:s begäran lämna de upplysningar, handlingar, prover med mera som krävs för utredningen. Den verksamhet och hälso- och sjukvårdspersonal som är under

utredning ska också ges tillfälle att yttra sig och svara på det som utredningen visar innan IVO tar beslut i ärendet.

IVO anmäler legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal till Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnden (HSAN) om myndigheten anser att det finns skäl för att pröva behörigheten att få försätta att utöva yrket. HSAN är en domstolsliknande myndighet som prövar behörighetsfrågor avseende legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. De kan ta beslut om exempelvis prøvotid eller att helt återkalla legitimationen och därmed rätten att utöva yrket.

En prøvotid innebär att personen behåller sin legitimation men står under särskild tillsyn av IVO. Om personen missköter sig under prøvotiden kan legitimationen återkallas.